

Stichting Heemkunde Heer

Nr. 20 - juli 2003

't Äörke is een kwartaaluitgave onder verantwoordelijkheid van: Stichting Heemkunde Heer.

Redactieadres:
Hoogveerlinxstraat 113,
6211 AP Maastricht.

Redactie 't Äörke:
G. Eggen (telefoon 043 - 356 07 21 fax 043 - 356 07 22)
P. Wetzels (telefoon 043 - 321 92 37)

Abonnementen:
€ 9,50 per jaar bij vooruitbetaling te voldoen.
Losse nummers € 2,70 (voor zover beschikbaar)
N.B. Bij verzending per post wordt de prijs verhoogd met portokosten,
afhankelijk van bestemming.

ISSN 1388-8471

Tekening voorpagina: Bèr Heuts.
Naamgever van 't Äörke: Sjr Wijts.

Stichting Heemkunde Heer
Inschrijvingsnummer Kamer van Koophandel: 14.058.332
Postbank 807 33 90
Bank: 89.66.34.248

Het bestuur van de Stichting:
W. Eggen, voorzitter (telefoon 043 - 361 24 05)
P. Wetzels, secretaris (telefoon 043 - 321 92 37)
G. Kickken, penningmeester (telefoon 043 - 362 34 89)

't Äörke 20 - juli 2003

Inhoud:

Pag. Onderwerp:

3	Beename in Hier.
5	Impulsief, buii en oppervlakkig.
Een kort karakteristiek van Heer anno 1943.
10	De Nieuwstraat <i>of</i> Mathijs Heugenstraat
18	Huub van Gastel, een Heerder zoon bouwde,
ver van zijn eigen land.
25	Kemmissies - Hier in de jaore dertig

Van de redactie.

Geachte lezers:

In nummer 20 neemt Ger Wijts ons mee naar de toenmalige Nieuwstraat, vertelt hij ons waar je voor de oorlog de boodschappen deed in Heer en verklapt hij een groot aantal bijnamen, die vroeger in Heer bestonden.

Piet Wetzels behandelt in deel 2 hoe Heer in 1943 uitzag, althans in de visie van de toenmalige ontvanger.

Wiel Eggen tenslotte stelde een rapportage samen over een Heerder missionaris: Pater van Gastel.

Veel leesplezier.

Beename in Hier.

(Ger Wijts)

Adviseur - Boesmenneke - Bonneke - Bozzje - Buzio -
D'n Hanesjteek - D'n Deender - D'n Aber - D'n Dokter - D'n Dojn -
D'n Deke - D'n Uijl - D'n Tottel - De Puijs - De Geit - Deboe -
De Keigel - De Viets - De Gender - De Sjnep - De Joed (1) -
De Joed (2) - De Krol - De Bok - De Sjmeed - De Greune -

De Knub - De Zaaite - De Vleeg - De Moés - De Boesj -
De Gaele van Marian - De Linkse - De Grijze - De Kop - De Sjaele -
De Knikker - De Koepe - De Mösj - De Knóp - Dikke Lien -
De Koob - Däölke - Drikske - Ekspevuur - Feitsje - Fievenjee -
Fonne - Fonske - Förtse - Franske - Gekke Chris - Hannes -

De Neger - Juudsje - Kachelhout - Ketsje - Klepsj - Klókkemeij -
Kloompe Nol - Knuipke - Kromme Wóm - Landru - Leimboer -
Leule - Lies oét de koj - Maaria van Moeleke Huits - Mennes -
Mojne - Muijske - Muis - Naardsje - Nazje - Neunkske -

Ouwe Taaie - Pake - Papake - Paukske - Peerd vaan Frösch -
Pesjturke - Pie van Zjang van de Bosch - Piet Smul -
Pitsj - Pius - Puiske - Poes - Polle - Pookske - Príns - Prusjke (1) -
Prusjke (2) - Roede Pieke - Roem - Sambo - Sjruger -

Sijjs - Sjnoekske - Sjpört - Sjik van Hier - Sjteenkpieke -
Sjterrekieker - Tarzan - Thijs van Meij (Thijs Fuut) -
Sjäöpke - Sjierke - Veugelke - De Wèlle - 't Woonder -
Wawa - Zjeng Foet - Zjeng Sjeet - Zjezeke - Zjwerte Pie -

Op e sjtök of ellef-twelf nao, zien bovensjaonde luij bekènd.

Dao zién ouch nog vääöl lange, dikke, roeie, witte en sjmale gevolg door hönneñ echte vääör en achternaam. Ederein kós vreuger de langen Heendriks van op de Sjteiweg, dae jaore laank 'ne gooie keeper van Hier is gewaes. Ouch de witte vaan 't roed Pieke waor bekènd en de zijwete van Aarts. Ouch woorte vääöl luij aangeduid mèt hön gebrek wie de kromme, de kröf, de sjaele enz.

En ömtot 'r in Hier zoevääöl Aartse, Huitse, Esserse en Sjörgerse woende (woene), woorte nog vääöl verwijzinge gebruik, wie Lien van Zjèr van d'n Esser of Miel vaan Nèt van Huijts op 't brook en Mia van Giel van de linkse oonder de kèrrek, en es dat nog neet heelp woord nog dèks drachter gezag, de wèts wel van de Aw (of de Nuij).

De luij van noo mote al e bitsje onderlag zién in veurawwersj oonderzoek öm drachter te koome wae beveurbeeld Gèr van Tieneke van Elisabeth is.

In 't gemeente arsjief van Hier keumste drachter mèt get meute...

“Impulsief, buig en oppervlakkig...”
Een kort karakteristiek van Heer anno 1943.
(Piet Wetzels - deel 2)

Het antwoord met het tweede document liet wat langer op zich wachten. Pas een maand na de ontvangst van “een circulaire van de Directie van den Landbouw”, waarin aan de hand van een aantal punten gevraagd werd om een Plattelandskarakteristiek van de gemeente Heer, antwoordt de burgemeester van Heer hierop per brief van 10 december 1943. Hij heeft een “opstel” laten vervaardigen “door de heer C.A. Huijgen, ontvanger en ambtenaar ter secretarie dezer gemeente, geboren te Rotterdam 29 Juni 1911”

Het document volgt hieronder in zijn geheel in originele vorm.

PLATTELANDSKARAKTERISTIEK

GEMEENTE HEER
XXXXXXXXXXXXXXXXXX

Voor de Fransche Revolutie was Heer een heerlijkheid. In de 2^e helft der 12^e eeuw kwam zij in het bezit van het Kapittel van St. Servaas te Maastricht en werden de heerlijke rechten namens het kapittel uitgeoefend door een gedelegeerd kanunnik, genaamd Rijproost. Deze bewoonde het nog steeds bestaande kasteel, genaamd “De Burght”. Sedert de 2^e helft der 15^e eeuw diende deze geheel in het water staande versterking tevens tot gevangenis voor de 9 aan het kapittel onderhoorige schepenbanken.

In Heer bevinden zich verder nog een drietal adellijke huizen, terwijl een vierde in de 19^e eeuw afbrandde. In den loop der tijden zijn ze bewoond geworden door Maastrichtsche burgemeesters, afgewisseld met ander hoogwaardigheidsbekleeders en landeigenaren.

Gedurende den Franschen tijd werd Heer als gemeente vereenigd met Keer. In 1829 hiervan wederom gesplitst zijnde, heeft ten aanzien van den burgemeester tot voor kort toch nog meermalen een personeele unie bestaan.

De gemeente Heer, welke thans 6500 zielen telt, bevat 2 dorpskernen, nl. de dorpskern Heer en de kleinere kern Scharn. Tot het laatst der 19^e eeuw heeft Heer een uitgesproken plattelandskarakter gehad met een slechts zwakke bevolkingstoename. De bevolking bestond nl. vrijwel uitsluitend uit landbouwers, wier bestaansmogelijkheden gebonden waren aan de beschikbare hoeveelheid grond, zoodat het overschot telkens werd afgevoerd naar de stad.

De ontmanteling der vesting Maastricht, de voorspoedige groei der Maastrichtse industrie op het einde der vorige eeuw en in het begin van deze eeuw en de veranderingen in de verkeersmogelijkheden deden wel heel sterk hun invloed gelden op de ontwikkeling van Heer. Eenerzijds toch, gelegen onder den rook der fabrieken, anderzijds doorkruist door de voornaamste verkeersaders, die Maastricht met het overige Zuid-Limburg en Limburg met Duitschland en België verbinden, kon het niet anders of met de verbetering der verkeersmiddelen moesten de beide kernen, gelegen op den drempel van stad en platteland uitgroeien naar die zijden, waar de mogelijkheden der nederzetting het geschikst leken.

Zoo begon zich op het einde der vorige eeuw en in het begin der nieuwe in beide kernen een grondige verandering te voltrekken, die aldra het plattelandskarakter deed verloren gaan. De menschen konden van daaruit heel gemakkelijk hun werkplaatsen en kantoren in de stad bereiken en tóch de voordeelen van het "buiten wonen" genieten. De snelle uitbreiding van de nieuwe bevolkingsgroep, die in nijverheid en handel in Maastricht ging werken, doch in Heer haar inkomen besteedde, had mede tengevolge een snelle uitbreiding van den neringdoenden middenstand. Wanneer men met Spaarnaay en de Vooy's de norm aanlegt, dat minstens 2/5 der bevolking eener kern tot de agrarische groep

moet behooren, om deze tot het platteland te kunnen rekenen, kan men besluiten, dat bij de eeuwwisseling de bevolking van Heer een stedelijke is geworden.

De kern Scharn groeide tengevolge van immigratie uit Maastricht, zoodanig zelfs, dat spoedig vergroeiing met Wijk-Maastricht plaats had en de gemeente Maastricht in 1920 een deel annexeerde. De bevolkingstoename van de dorpskern Heer was echter uitsluitend een gevolg van het feit, dat het overschot niet meer weg behoefde te trekken. Fiets en autobus schiepen deze mogelijkheid. De bevolkingsuitbreiding ging en gaat hier dus veel langzamer en (zo) bewaart de dorpskern Heer ook haar eigen karakter. In tegenstelling tot Scharn voelt men er zich ook allerminst tot Maastricht aangetrokken. Voor dezen oorlog werd een levendige dorpspolitiek gedreven, waarbij de bevolking in hoofdzaak was verdeeld in twee partijen, welke vertegenwoordigd werden door de beide harmonieën. De tweede harmonie was door den pastoor opgericht in het begin dezer eeuw, naar men zegt, om wraak te nemen ten aanzien van een te geringe opbrengst voor de bouw van de nieuwe kerk. De strijd weerspiegelde zich in den gemeenteraad, veroorzaakte vechtpartijen in café's en was vaak zoo heftig, dat Heer berucht was om zijn "messesekers".

Groepen naar het beroep bestaan er in de dorpskern Heer verder niet, wat, zooals boven reeds is aangeduid, het gevolg is van het feit, dat allen uit den landbouwerskern stammen en er mede verwant zijn. De arbeiders en kleine neringdoenden vormen er thans het hoofdbestanddeel der bevolking. De bouwvaknijverheid neemt een belangrijke plaats in, terwijl de meeste andere arbeiders in de Maastrichtsche porceleinindustrie werkzaam zijn. Tenslotte vindt nog een groep haar werkring in de mijnen.

Ten aanzien van de karakters valt op te merken, dat de bewoners van het oude Heer impulsief, buig en oppervlakkig zijn. Ook is men genotzuchtig en uitgaanderig. Daartegenover is men evenwel vasthoudend en brengt daardoor toch nog veel tot stand.

Als typische gebruiken en gewoonten kunnen tenslotte worden aangegeven:

- A Bij iemand, die voor de tweede maal huwt, wordt voor de deur z.g. "gerammelt", totdat men wordt getraceerd.
- B Op oudejaar wordt door de jongelieden bij het meisje hunner keuze geschoten (Nieuwjaarschieten). Deze zet dan jenever en sigaren buiten. Op Nieuwjaarsdag wordt het meisje dan na de Mis door den jongen in een café "getrokken".
- C Op den laatsten dag van de Pinksterkermis wordt deze door de jeugd d.m.v. brandstapels z.g. "uitgebrand".
- D Zoals overal elders in Limburg heeft ook hier met carnaval masquerade plaats op straat.

De gebruiken sub a – c worden tegengegaan d.m.v. de politieverordening en zijn verdwijnende.

De gemeente Heer dreigt thans in haar geheel door Maastricht te worden geannexeerd. Ook de dorpskern zal dan langzamerhand wel door middel van bebouwing met die stad worden verbonden. Daarmede zou dan helaas door 's menschen toedoen een dorpsgemeenschap gedoemd zijn te verdwijnen, welke een eigen karakter heeft, steeds haar geestelijke zelfstandigheid bewaarde en derhalve dit lot niet heeft verdiend.

C.A.H.

C.A. Huijgen

Het document is ondertekend met "C.A.H.". Uit de begeleidende brief van 10 december 1943 blijkt dat het hier gaat om "...de heer C(onstant) A(ugust) Huijgen, ontvanger en ambtenaar ter secretarie dezer gemeente, geboren te Rotterdam 29 Juni 1911."

Inhoud en strekking van document 1 (3 februari 1943) en document 2 (10 december 1943) zijn gelijk. Hoewel document 1 niet ondertekend is, moet dit document eveneens zijn geschreven door C.A. Huijgen.

Reeds in het eerste aflevering in "t Äörke no. 19 hebben we enige biografische gegevens over C.A. Huijgen vermeld. Hier zullen we trachten wat nader in te gaan op zijn persoon.

Constant August Huijgen (C.A. Huijgen) was ten tijde van zijn twee karakteristieke gemeente-ontvanger en ambtenaar ter Secretarie van de Gemeente Heer. Hij stamde af uit een aanzienlijke geslacht te Well (Noord-Limburg). Hij was geboren te Rotterdam op 29 juni 1911 en zou in 1967 overlijden. Voorafgaand aan zijn benoeming in Heer was hij in dienst van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Hij was attaché aan de Nederlandse consulaten in Parijs en Cardiff. Reeds tijdens zijn aanstelling in Heer schreef hij over onderwerpen als monumentenzorg en kunstgeschiedenis in Limburg. Na de oorlog werd hij directeur van de Restauratiestichting Limburg, publicist en lid van het hoofdbestuur van Heemschut tot 1956. Verder was hij nog hoofd financiën bij het Drostambt te Tudderden.

Het moeten vruchtbare jaren geweest zijn, want zijn lijst van publicaties over Limburgse monumenten is bijna onuitputtelijk. Het voert te ver hier diep op in te gaan, maar wie meer publicaties van zijn hand wil lezen kan terecht in de Stadsbibliotheek Maastricht.

Naspel

Blijkbaar had de Gemeente Heer in de persoon van C.A. Huijgen een ervaren en kundige kracht in huis met kennis van zaken over Heerder monumenten. Hij schreef niet alleen de twee karakteristieke over het dorp Heer en Scharn, maar werd ook ingezet bij vragen over monumenten in de gemeente Heer. Het genoemde archief bevat ook enkele beschrijvingen van monumenten in Heer, zoals De Burght, Huis de Croon, Huis Opveld, 't Goedje en het voormalig adellijk slot Scharn. Die bewaar ik voor de toekomst.

gesjtaande haw woorte de broejer opgemaak en nao d'n hove gebrach bee 'ne bekker of bee luij die 'nen hove van hun eige hawwe. Die euves woorte mèt sjaanse wérrem gesjtook. Es de broejer oet d'n hove koume woorte ze genèt (ingesjtreke mèt water, tèks mèt 'n ietske sòkker drin) veur de koorsj aan 't blinke te kriege. Es de kinder ze gonge hole plòkde ze aan de koorsjte van de broejer, boe ze in d'n hove tegeineinaan gelege hawwe, want dat wérrem veersj broed waor 'n delikattesse. De broejer waore daan tèks nog zoe heit totste demèt mósdes kaotsele veur d'n han neet te verbranne es de ze in de käärf mós légke zoe oet d'n hove.

Ouch mik bakde de luij zellef. Veur de kèrremis. Dao kaom 'ne sjteek gooj boter in en mëllek en daan woord (bee ós) 'n brojn boen dreem gesjtoke òm ze van aandere te oondersjeije want in de dròkde verdaolde zich de luij nogal 'ns en dat waor piénlek want dao woar 'nen hielen houp meute en koste mèt gemeujd en eder vrow wow ier eenlègke mèt wat ze zelf gebakke haw.

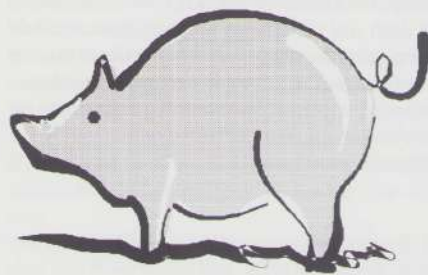
Oonderwèrrek of kropbroed, van ónggebugelde terf, en wittebroed of tervebroed van gebúgelde terf woort miestal neet zelf gebakke. De vlaaj wat ze beke, is e verhaol epaart. Bee ós bakde z'ersj e sjtòk of tien, twelf. En Pa haw daoveur e rèkske gemaak, boe ze allemaol op ginge. V'r hófde dus mer eine kier te loupe es v'r ze ginge hole of breenge. De blom daoveur woord zjus wie 't broed ouch in de moolzje oonderein gezat en dao kaom ges bee en sòkker en zoeweijer. Es de vlaajplate mèt d'n oetgerolden deig belag waore en mèt sjpeijs gevöld, woord (bee ós) ouch in de raand van de vlaai 'n broin boen geduijd. Dat waor ós mérrek. Rieste woord 't mieste gemaak en de keuns waor veru "blomme" drop te kriege en es dat zoe waor, waor de vlaaj gelòk die ze gebakke haw ier de mèt in. De sjijs van de aander vlaaje waor appelekwowe mèt of zoonder reemkes, appele, gewoen of mèt 'nenen dèksel, tartepom dus, en zjwerte proeme, (veersje proeme waore nog neet met de Pinkste). En greumelevlaaj die waor 't lekkersjte en ouch 't lestigste te make. Ouch maakde zérsj e paar vaan lènzedeig mé dao kraogste neet vääöl vaan op. Es te bee 't hole van de vlaaje 'n verkierde

debee hajs dan brandde de luuch. Truk demet... en gaw. Moéder haw bee 't bènnekome al in 'ne wisj gezeen of alles kompleet waor. Gebeks kaom bee ós noets op de taofel. Noets gein puddingtuurtsjes, gein zijweiretigge veengersj, tompeoze of Berliner bolle, dat waor allemaol weggegoejd géld. Mé v'r zaoge ze wel in de kiekoele ligke bee de bekkersj en es v'r 'ns e boetekénske gehad hawwe beveurbeeld 'n kemissie gedoon veur eine, daan woorte de sénte die v'r daoveur kraog soms besjteid aan e tuurtsje en daan wow 'n ederein 'ns preuve en wat waor ei tuurtsje veur viéf maan ! Nein tuurtsjes dat waor niks veur gewoen luij.

De bekker kaom edere waardeg langs wie v'r neet miet zelf beke en òmtot v'r mèt achte waore haw v'r al daag get nudig. De bekker wis aal. Heer wis boe eine kraank waor, boe e keend get mankeerde, boe eine of eijn ging sjtèrveof eijn die groot ging op 't lèste waor en zoe weijer. Heer waor dèks raodgever in penibele situaties en brach de luij op de hude van aal wat loos waor in Hier. Heer waor 'ne sjakel in de kèttel van sociale controle. En de segaar die de maan roukde, rookste nog 'n oor nao totter 't broed aafgeliéverd haw, op d'n here.

De sjlachter.

Zjus zoegood es de bekker ederen daag aan de deur kaom, sjus zoegood ginge v'r ederen daag nao de sjlachter. Iéskaste waore nog neet en este geine kelder hajs, dan mósdeste ederen daag nao de sjlachter veur vleisj. Tenmènste es te zelf neet gesjlach haws. Vääöl luij masde

zich e vérrake vet en es dat zoe tege 't ènd van 't jaor gesjlach woord hawwe ze e paar weke geijn mankasie aan vleisj. Mé in eine kier zoevääöl vleisj, dat kraoge ze neet op. Dao woord dus 'n deil weggegeve aan luij die ouch e vérrake masde, die daan op hön beurt weer

De Nieuwstraat of Mathijs Heugenstraat (Ger Wijts)

De Nieuwstraat, bij besluit van 17 februari 1926 benoemd, heet sinds de annexatie op 1 juli 1970 Mathijs Heugenstraat. Sedert ongeveer 1920 staan er al huizen en in de tijd dat de straatnaam nog niet was vastgesteld sprak men van Demertstraat A nr zoveel of op d'n Deimer. Kadastraal heette het Mockveld sectie A.

De bewoners van de straat hebben nog inspraak gehad over de naamgeving en er werd ondermeer Groenstraat geopperd omdat de weg in groene weiden lag en het gras er welig tierde. Maar er was een Heerder groenweg in Heer, dus dat voorstel werd terecht afgewezen.

Het hele gebied was een zompige weide, een broek dat eigenlijk bij de Heugemer overlaet hoorde en bij hoge Maas waterstanden onder water liep. In februari 1926 bijvoorbeeld stond het water er op tafelhoogte (75 cm) in de huizen. De bewoners moesten toen hun huizen verlaten en zij die te lang gewacht hadden werden geëvacueerd per bootje naar familie of kennissen die elders in Heer, hogerop gelegen, woonden.

In de Nieuwstraat was een overkluizing van het Vloot dat in zuidelijke richting stroomde tussen het huis van de familie Essers en de tuin van Beckers. Ten noorden van deze duiker was het Vloot een vieze drab maar al achter de tuinen van de mensen die Onder de Kerk woonden, had het water zichzelf al gezuiverd en was het zo helder dat men er de kikkers en salamanders in kon zien zwemmen.

De Nieuwstraat kreeg twee zijstraten. In maart 1935 de Uiverstraat en in december 1936 de 7 Januarstraat. De noordkant van de straat bleef jarenlang onbebouwd tussen het huis Willems-Deben op de hoek van de Henric van Veldekestraat, en de Uiverstraat omdat daar de achteruitgangen lagen van de bewoners van de Akersteenweg.

De betonwaren industrie "De Nijverheid" werd gesticht in de Nieuwstraat en de Uiverstraat welke laatste toen nog geen naam had. Sjeng Wetzels woonde daar in een bungalow met de naam MAJA, van Marie, de huisvrouw en Sjeng de baas van de Nijverheid. En daar begon men cementplaten te maken van sintels en beton, later bimsbeton

(puimsteen, gestold lava) en cement. Toen in Heer de riolering gelegd werd hebben gebroeders Wetzels met hun hulpen er de buizen en de straatkolken voor gemaakt die in ijzeren mallen aangestampt werden. Alles handwerk. In die tijd stond de Nieuwstraat ter plaatse soms zo vol met te drogen en te harden fabrikaten, dat er geen doorkomen meer aan was. Natuurlijk moest er uitgebreid worden en dat gebeurde tussen het café de het pand van de familie Heuts-Retra. Later is er een begin gemaakt met de zaak gedeeltelijk te automatiseren. Toen een tegelpers geplaatst werd in een grote loods aan de Nieuwstraat konden de mensen in de buurt hun lol op want da lawaai-overlast was dermate groot dat bij de familie Heuts, een belendend pand van die loods van de Nijverheid, de snuisterijen van de schoorsteenmantel trilden. En in de stal vrat een moederkonijn haar jongen op van angst voor het gebonk. Het woord milieubelasting was toen nog niet uitgevonden en het heeft heel wat voeten in de aarde gehad eer de verantwoordelijken door hadden dat de rondom wonende klagende families gelijk hadden en niet de zaak alleen maar wilden dwarsbomen. Toen de helse machine een tiental meters verplaatst was bleek het lawaai en getril draaglijker en er werd van beide kanten goede wil getoond !

De eerste tegelpers sloeg in 12 slagen (circa 6 seconden) een tegel. De verbeterde machine deed er maar zes slagen over, maar die slagen bonkten wel harder. De derde machine sloeg in 6 slagen 2 tegels tegelijk en de vooruitgang was niet te stuiten. Val mij niet aan over een seconde of klap meer of minder, maar een feit is dat tijdens de middagrust van de arbeiders aan de pers een zalige (ouderwetse) stilte neerdaalde over het Broek.

Het is ook in die tijd geweest dat het hotel - café - restaurant gebouwd werd in de Nieuwstraat. Harie Beckers zwaaide er de scepter en Bonneke bakte er de lekkerste friet en de zaak liep als een trein dankzij de vindingrijkheid van Harie. Die knokte tegen de Belgen op die in Klein Ternaaien ook pils voor 7 cent per glas verkochten en er was altijd wel iets te doen. Wielerrondes raasden er voorbij, echte of parodieën daarop. Men hield er wijnfeesten en biertonrollen en als er meer gasten waren dan kamers sprongen de buurtbewoners bij als dependance. Het café veranderde verschillende keren van naam, Café Sport, Bar Cafri,

Bas Beck Bar, d'n Uiver en inmiddels is er een einde gekomen aan deze gezellige "uitspanning", die in een appartementencomplex is veranderd.

Een wekelijks zich herhalend spektakel in de straat was de aanvoer van slachtvee bij slager Gorissen. Nee zachtzinnig werden de varkens niet behandeld als ze naar de dodencel gedreven werden en de beesten wisten ervan, naar het schijnt, want ze schreeuwden het halve dorp bijeen en wilden steeds de andere kant uit dan Gorissen hen dwong, en de dieren koelden vaak hun woede op de klompen van hun slager die behalve goed slachten, ook goed kon duiven melken. De buurtkinderen kregen er soms gratis leverworst als ze op de overdekte cour speelden met zijn dochtertjes. Gorissen wreef zich dan in de handen van pret en vuurde kleinen aan zo hoog mogelijk te schommelen. Als dank plukten de kinderen hem ook nog de perziken van de boompjes die hij aan weerskanten van de oprit van de Nieuwstraat tot aan zijn huis had geplant en wier vruchtjes hij koesterde als waren het kloppjes goud.

Sjang Schurgers, op de hoek van de Demertstraat, verzamelde votten (boomstronken) en ander weerbarstig hout dat hij met aks en beitel te lijf ging met groot lawaai waarbij de tegelpers van de Nijverheid het soms moest afleggen wat herrie betreft. Zjang's zus An was marktvrouw. Bij hen in woonde Bërke, een marskramer die met garen en band en dat soort dingen de boeren langs ging met zijn handel.

Bij die van Wijts hadden ze eenden en de kinderen daar hadden altijd de grootste eieren met Pasen. De bij Wetzels inwonende Louis Leesens had enkele bijenvolken en wat kleinvee dat hij goed verzorgde. Er waren drie huisvaders in de Nieuwstraat lid van een harmonie, twee van "boven" en een van "onder".

Na het leggen van de riolering werden de straten geasfalteerd met macadam, een bitumen-achtig mengsel. Ook de Nieuwstraat, en toen was het daar heerlijk koekerellen (tollen) op die gladde weg. Zelden is er daarna nog een koekerél door een ruit geslagen!

Er stonden in de Nieuwstraat in de jaren '30 van de vorige eeuw zo'n 22 huizen. Zoals reeds gezegd een kwart van de straat was onbebouwd. De meeste huizen stamden uit de jaren rond 1920. Ongeveer 12 huizen waren eigendom van de bewoners. De overigen behoorden aan een

aannemer en een slager, als geldbelegging. In die 22 huizen woonden 22 gezinnen met in totaal 60 kinderen. In een gezin was een grootmoeder inwonend en twee gezinnen een familielid van elders. Vier pas getrouwde stellen hadden nog geen kinderen en er waren 2 een-ouder gezinnen, waarvan de vader vroegtijdig overleden was. Uiteraard is bovenstaande opsomming een momentopname. Maar de veranderingen in gezinssamenstellingen in de daarop volgende jaren hadden meestal betrekking op geboorten omdat er zoals in iedere nieuwbouwstraat meest jonge mensen woonden. Overigens, als er al sprake was van verloop in de Nieuwstraat dan had dat meer betrekking op huurders dan op huiseigenaren omdat, zoals nu ook nog het geval is de laatsten veel honkvasster zijn. In de jaren '50 was de situatie als volgt. Er was nog slechts 1 huis bijgebouwd (Bosch, nr. 23). De 23 huizen werden nu bewoond door 25 zelfstandige gezinnen met in totaal 69 kinderen. Keren we terug naar de jaren voor de Tweede Wereldoorlog. Toen waren de beroepen van de kostwinners(sters) aannemer, bladenman, chauffeur, dienstbode, houthakker, kleermaker, metselaar, loodgieter, mijnwerker, ondemer, ovenbouwer, stoker, timmerman en tuinder.

Zes gezinnen mesten in die tijd een of meer varkens vet en/of een paar kippen en konijnen. Een gezin had 7 eenden en 1 woerd. Een ander o.a. 1 of 2 geiten enkele bijenvolken.

Hoewel de Nieuwstraat een nieuwe straat was, en in een gebied lag met oorspronkelijk veel plaatsruimte, hadden de meeste bewoners maar een klein achttertuintje. Maar enkelen van hen hadden een stukje land gepacht in het "veld" (Willetiene of Groot Stuk), maar met een volle kruiwagen was het een heel eind tot in de Holstraat. Met een lege was het even ver, maar men begrijpt wat bedoeld wordt.

Toen er nog geen riolering was, moest men de gierputten legen met een emmer en een ton. Over de ton, die op de kruiwagen stond hing dan een oude zak tegen het morsen en oedeur.

Varkens liet men slachten door de inmiddels historisch geworden gebroeders Houben. Hoeben zegt men in Heer, of Howbe. De kippen "deed" men zelf, men sloeg ze de kop af met het sessel. En de konijnen werden geslacht en gevild (om het vel). Die werden opgekocht door rondtrekkende lomelekriemers en oud ijzer ophalers. Vóór feestdagen

schuimden deze stad en land af om de afgedankte spullen op te halen, die tijdens de poetsrage voor de hoogtijdagen verzameld waren. Had men op het Broek in de winter meer (Maas) water dan men lief was, voor water voor consumptie en bewassing moest men water halen bij putten en pompen. Bij mijn weten waren er in de jaren '30 geen openbare putten. De put van Gielen (in 1999 nog bestaand) op de hoek van de Akersteenweg en Demertstraat (nu appartementencomplex "Poort van Heer" red.) was taboe, evenals die van boer Jacobs op het Broek, waar men uiterst secuur en zuinig op was omdat men daar o.a. de zelf gekarnde boter in koelde. Maar er waren wel enkele dorpspompen zoals in de Dorpstraat waar nu het huis nr. 4 ligt en Onder de Kerk en dat was een heel eind uit de buurt en niet zo romantisch als het bekende deuntje: "Twee emmertjes water halen" doet vermoeden. Er waren ook particulieren die hun burens bereidwillig aan de pomp lieten, o.a. Wijenberg. En pomp en put waren de plaatsen waar vrouwen hun nieuws vergaarden waarbij de tijd wel eens uit het oog verloren werd. Baren binden noemde men dat!

Nadat de huizen in de Nieuwstraat en omgeving voorzien waren van waterleiding, riolering en stroom, werd ook het (kolen)gasnet aangelegd hoewel velen meer na- dan voordelen voorzagen. En het heeft 'n hele tijd geduurd voor men de twijfelaars over de streep had, want men wist gas kon ontploffen en erger nog men kon er in stikken. En al kostte een kuub "maar" 2½ cent, een "gaasknab" genoemd, veel mensen hadden lange bedenktijd nodig. Maar na dreigementen dat de aansluitkosten drastisch verhoogd zou worden gingen ook de laatste twijfelaars overstag. Niet goedschiks dan maar kwaadschiks dacht de onderneming en er was dus niets nieuws onder de zon.

Toen kwam de kabelradio en dat was een verademing, want het gegil en gepiep van de Mexicaanse hond op eigen radiotoestellen was iedereen zo langzamerhand beu. De "radio-centraal" met drie, later vier zenders was een grote vooruitgang voor de gewone man die geen geld had voor een eigen radiotoestel. Bijkomend voordeel was dat men tijdens de bezetting geen radio hoefde in te leveren en toch van muziek kon genieten. De "Sondermeldungen aus das Führerhauptquartier" moest men dan wel voor lief nemen. Of afzetten natuurlijk!

Ook werden er boompjes geplant in de straat, wat heel aardig was maar alles heeft zijn tijd. De een vond dat hem het zonlicht ontnomen werd, flauwe kul want de dingen waren nauwelijks 3 jaar oud en 1 meter 76½ hoog en de ander voelde zich belemmerd in zijn bewegingsvrijheid, omdat hij zijn auto niet kon plaatsen voor zijn eigen voordeur. Ook toen al! Uit kwaadwilligheid sneuvelden er al enigen binnen 't jaar en vervangers kreeg men niet of nauwelijks aan de groei door "averechtse" bemesting door de omwonenden. En het bedrijfsverkeer van de Nijverheid deed de rest.

De te krap berekende doorsnede van de riolering is een jarenlange crime geweest voor de bewoners van de straat. Bij ieder onweer van enige importantie overstroomde de hele straat. De kruipruimten van de huizen liepen onder en het water drukte de deksels van de riolen, die spotten als fonteinen en de inhoud van de beerputten, die inmiddels op het riool waren aangesloten, verspreidde zich over keukenvloeren en erven. Geen wonder dat verschillende gezinnen altijd zandzakjes klaar hadden liggen voor het geval dat. De deuringangen en ontluuchtingsroostertjes werden daarmee afgesloten. Al kwam het water dan ook geen meter hoog te staan (zoals het Maaswater in 1926) en maar korte tijd, de schade was vaak niet te overzien. Veel mensen van Heer hebben geen weet gehad van die kortstondige overstrominkjes in de Nieuwstraat, die een nagel was aan de dooskist van de bewoners, al hebben zich dezelfde situaties ook voorgedaan in de Schoolstraat, waar men bij plotseling onweer het varken ternauwernood nog van de verdrinkingsdood kon redden (o.a. bij Ubachs in de molen). Ongewone dingen hebben zich in de Nieuwstraat niet voorgedaan. Er woonden rustige mensen die hard werkten en een groot verantwoordelijkheidsgevoel hadden, maar dat was in die tijd zo in de hele gemeente Heer.

Er werd opvallend weinig gekletst over anderen en iedereen had genoeg aan zijn eigen besognes. Maar de plotselinge dood van Pol Heuts op 19 september 1938 - hij was nog geen 41 jaar oud en vader van vijf kinderen - heeft de bewoners van de straat erg geschokt. Ook het overlijden van een nog jonge vrouw aan een ernstige ziekte was dagenlang het gesprek van de dag. - lees verder op pagina 31 -

Pater van Gastel wordt aan zijn woonhuis afgehaald om in eigen parochie zijn eerste H.Mis te doen.

Huub van Gastel, een Heerder zoon bouwde,
ver van zijn eigen land.
(Wiel Eggen)

Ook in deze aflevering blikken we terug op het leven van een Heerder priesterzoon die zijn werkterrein vond in het missie gebied van Beneden Volta in Afrika. Deze beschrijving ontvingen wij van Pater Johan van Brakel /SMA.

Bijgaande foto's mochten wij ontvangen via de dames Frijnts.
Met dank voor deze bijdragen.

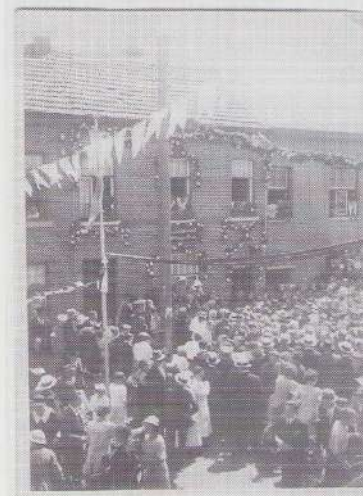

**Hubertus Antonius
Hendrikus van Gastel,**
zoon van Martinus Gerardus
van Gastel uit Roosendaal en
Maria Elisabeth Daemen uit
Elsloo, werd geboren te Heer
op 23 november 1906.
Huub had één broer en vier
zusjes, terwijl bovendien vier
kinderen tussen de jaren
1914 en 1920 gestorven zijn.
Vader was beambte bij de
Nederlandse Spoorwegen.

Opleiding.

Na de lagere school te Heer 1912-1918 en Maastricht 1919-1921, ging Huub naar het kleinseminarie van de priesters van het H. Hart te Bergen op Zoom. Na het derde schooljaar, in juli 1925, kreeg hij de boodschap mee om thuis te blijven. De studieresultaten in het algemeen, doch met name de klassieke talen Latijn en Grieks, waren ondermaats. Wiskunde daarentegen was zeer goed.

Huub ging toen naar het missiehuis Cadier en Keer, waar hij studeerde van 1925 tot 1929. Hij ging naar Chanly in België voor zijn noviciaat en filosofie en werd daar, door eedaflegging op 30 juli 1931 lid van de Sociëteit. Hij ging daarna naar Hastings in Engeland, waar hij gedurende vier jaar theologie studeerde. Tijdens het vierde jaar werd hij op 22 december 1934 in de kapel van het seminarie 'Ore Place' te Hastings priester gewijd. Op tweede kerstdag 1934 deed hij zijn eerste H. Mis in de kerk te Heer. De parochie Heer schonk hem een kelk, die momenteel nog veelvuldig wordt gebruikt in onze kerk.

*Foto rechts:
Het feestelijk versierde ou-
derlijke huis aan de Dorp-
straat. Foto midden boekje:
Pater van Gastel wordt afge-
haald om in eigen parochie
zijn eerste Heilige Mis te
doen.*

Missionaris.

Pater Huub van Gastel werd benoemd voor de missie van de Goudkust in het vicariaat van de Beneden Volta, waar Mgr. Herman bisschop was. Met andere woorden : een Nederlandse missionaris naar een vroegere Duitse kolonie, dat Brits mandaatgebied was en waar nu Engels de officiële taal was en de missie onder leiding stond van een Elzasser bisschop. Huub van Gastel vertrok op 30 oktober 1935 en werd na aankomst benoemd voor de missiepost van Liati bij pater Puijck, om zich daar in te werken en de taal te studeren. Na drie maanden volgde zijn overplaatsing voor een jaar naar Ho bij pater Wim Blond, waarna hij terugkeerde naar Liati, waar hij nu belast werd met het district.

In 1938 werd hij benoemd als leraar aan het seminarie te Amisano. De bisschopsconferentie had besloten dat ook Ashntia en de Opper Volta moesten bijdragen aan de stafbezetting van het seminarie. Wiskunde werd de opdracht voor pater van Gastel. Jaren nadien werd nog verteld hoe hij tijdens de beginperiode grote moeilijkheden ondervond met de engelse benaming van de vaktermen ('threehoek' was niet het Engelse equivalent voor 'driehoek').

In december 1939 mocht pater van Gastel Amisano weer verlaten. Na eerst een paar maanden gewerkt te hebben als assistent te Kpandu, werd hij in augustus 1940 benoemd tot overste van Ho. Daar heeft hij (terwijl de Tweede Wereldoorlog bezig was) gewerkt totdat hij in 1946, na bijna elf jaar, zijn familie weer kon bezoeken. Zijn vader zou hij niet terugzien, want die was 2 jaar eerder overleden.

Na terugkeer op de westkust in 1947, maakte hij een normale tour van vijf jaar, waarin hij achtereenvolgens overste was van de missies te Kpandu, Dzelukope en Jasikan. Na zijn overzeese vakantie in 1952 is hij nog even belast geweest met de missies van Papase en Lipke Mate. In Januari 1955 werd hij definitief bouwmeester en is dat gebleven voor de rest van zijn verblijf in Ghana. Dit was een bewust beleid van het bisdom onder leiding van Mgr. Antoon Konings (een Limburger). Voor de overdracht aan de inlandse geestelijkheid. Die gewoonlijk over minder financiële middelen en technische assistentie kon beschikken dan haar Europese collega's moesten zoveel mogelijk parochies voorzien zijn goede behuizing voor de priesters en waardige kerkgebouwen. Ook het bisdom moest voorzien zijn van de nodige faciliteiten voor middelbaar- en beroepsopvoeding en voor de medische verzorging. Meerdere paters en broeders zijn dan ook door Mgr. Konings benoemd om zich met dit aspect van de ontwikkeling van missiegebied bezig te houden. Het aspect van de eigen bijdrage van de plaatselijke bevolking werd niet vergeten. Als de parochianen een bepaald gedeelte van de onkosten voor hun rekening namen, zorgde het bisdom voor een ander gedeelte, bijvoorbeeld het dak.

Vanaf 1955 tot zijn definitieve terugkeer naar Nederland in 1969 is Ties (zoals hij gewoonlijk door zijn collega's genoemd werd) 'full-time' bouwmeester geweest, al werd er van tijd tot tijd ook nog wat pastorale activiteiten verwacht, als bijvoorbeeld de pastoor van die plaats net op vakantie moest.

We zien pater van Gastel achtereenvolgens bezig te Hohoe, Kete Krachi en Ho. Dan volgde de tijd van colleges: eerst in 1956-1957 bijna twee jaar in het bisschop Herman College te Kpandu en dan, na zijn vakantie, van 1958 tot 1962 in het college te Ho. Daarna bouwde hij nog te Teteman en Denu, om tenslotte zijn bouwactiviteiten te beëindigen in zijn geliefde missiepost van Ho. Deze opsomming pretendeert niet allesomvattend te zijn. Er zullen nog wel van die tussendoor klusjes geweest zijn, die niet in de boeken zijn opgeschreven. Bouwmeester zijn in tropisch Afrika was geen gemakkelijke opdracht: klimaat en mensen daar volgen andere spelregels, dan west-Europeanen gewend waren. Ook 'Ties' van Gastel heeft dat menigmaal ondervonden. Min-

stens zes nieuwe kerken heeft hij gebouwd en vele kerken heeft hij gerestaureerd.

Op 14 september 1969 kwam hij definitief terug naar Nederland. Eerst heeft hij enige tijd bij zijn zus(mevr. Frijnts-van Gastel in de Dorpsstraat) ingewoond.

Hij schreef : Ik had me graag nog wel willen inzetten voor een of ander pastoraal werk hier in Limburg, maar toen ik de instanties van het bisdom hieromtrent benaderde, werd ik vanwege mijn leeftijd (63 jaar) niet geaccepteerd. Het werd werk wat ik nu doe (pastoraal werk in het woonwagenkamp aan de St.Gertrudisweg) 1*) is geheel op vrijwillige basis zonder definitieve aanstelling door het Bisdom of de Hoofdaalmoezenier van het woonwagenwerk. Ik doe het op geheel vrijwillige basis, hiervoor benaderd door Wiertz, die ik hiermee een dienst bewees. Ik help ook in de parochiekerk van Heer als vrijwilliger en mijn honorarium is H.Mis en assistentie stipendia". Op zondag 15 februari 1981 werd tijdens een M.Mis in concelebratie met zijn collega's dank gebracht voor het vele werk dat de pater tijdens zijn leven heeft mogen doen. Na deze viering was er gelegenheid om persoonlijk afscheid te nemen

Op dat moment woonde pater van Gastel in een huis dicht bij de kerk. Zes jaar is hij als pastor werkzaam geweest in het oude woonwagenkamp te Maastricht. Toen hij niet meer kon autorijden was hij genoodzaakt ook deze werkzaamheden te beëindigen. Sindsdien las hij nog af en toe een mis in de parochiekerk van Heer.

Zijn gezichtsvermogen werd steeds minder. Hij leidde een sober leven en dreigde in een isolement te raken.

Overleden.

Begin 1981 werd hij geïndiceerd voor een bejaardenoord en ging op 21 februari 1981 naar het missiehuis Cadier en Keer. Eenvoudig en bescheiden was zijn 11 -jarig verblijf in Heer; vriendelijk, tevreden en dankbaar verbleef hij in het missiehuis: een positieve bijdrage aan de gemeenschap. Onopvallend en niemand tot last, is hij ook heengegaan. Op 30 november trof een bejaardenverzorgster tot haar grote ontstelte-

nis, hem s'morgens dood aan in z'n kamer, volgens een dokter reeds overleden op 29 november 1983 tussen 10 en 12 uur, doch op het gemeentehuis ingeschreven als overleden op 30 november (vandaar ook verschillende data op het bidprentje en rouwadvertenties). Hij stierf een week na zijn 77^e verjaardag.

De plechtige uitvaartdienst vond plaats in de kapel van het missiehuis Cadier en Keer op zaterdag 3 december 1983. Zijn missiebisshop Mgr. Konings verrichtte de absoute. Daarna vond de begrafenis plaats op het kerkhof van het missiehuis.

1*) Dit was het woonwagencentrum aan de St.Gertrudisweg, dit centrum was gelegen op de plaats waar nu het AZM gebouwd is. In dit woonwagenkamp was een kerkje, waar pater van Gastel dus te werk was gesteld.

De foto's op de volgende pagina zijn genomen toen pater van Gastel op vakantie was in Heer.

Op de bovenste foto zien we onder andere de heer Leon Curfs, Pastoor Boosten en kapelaans Schijns, Mainz en Jongen

Op de onderste foto de wethouders Vranken en van Caldenborg, moeder van Gastel en gemeentesecretaris de heer Waber.

Kemmissies - Hier in de jaore dertig (Ger Wijts)

Kemmissies weure in dizzen tiéd (2003) ouch boodsjappe geneump. En die sj gief d'n eendrók tot 't Hiersj is, mé de invloed van 't ABN liet zich mèrreke.

Es veer vreuger kemmissies ginge doén, dan zachte v'r tot v'r nao de Sjlachter ginge of nau de bekker, de mèllekboer, de sjeunmeeker en zoe weijer. Einde dae bee Gorisse, de sjlachter klaant waor zag: "ich gaon nao de sjlachter" es er Gorisse bedoelde en nao de bekker es er nao d'n Derding (Darding) ging. Es veer nao 'nen áándere sjlachter of bekker móste, woord de naam debee geneump en dan waor 't: "Gaank mich 'ns evekes nao de Keuning (Konings) en hool mich dao get leverweursjkes" of "Gaank nao Lei vaan Geele veur 'n oonderwèrrek". Dao waor mer ei greuntewenkelke en dat waor bee Harie van Keto in de Dörpstraot en ze nome dat bee Keto.

Es te get mós höbbe wat van iezere waor, daan gings te nao Pie van de Kik (Kicken). Dae verkoch aal wat van iezere waor en aal veur in 't hoeshawe en 't waor ouch nog 'ne gooje sjmeed dae kachele verkoch en ouch paerd besjloog. En ich höb nog gae peerd hure klage tot 't neet good besjlage gewore is door Pie.

Veur laampe waor d'n Aber (Pierre Heuts) d'n aangeweze maan en veur kies ginge v'r nao Pie van Zjang van de Bosch (Geelen) neven 't poskentoer.

Sjlók hawwe ze in doezend soorte bee Nèt van Polle (Heuts), 't lekkerste roggebroad hawwe ze bee Zjaakske Kwade (Quaden) en de haore lete v'r oos aafdoén bee de kwaffäör Sjmaets (Smeets) ouch wel sjaerbaas geneump.

De sjeun lete v'r os lappe bee sjoester Köstersj (Custers) in Sjaan en later bee Columbia in 't täörp en ós segrètte en aander roukes haolde v'r bee Jeuke (Engelshoven) op 't brook of in 't "valutahuis" op de Sjteiwegg. De awwer luj en de meijnwèrrekersj haolde dao ouch hön sjikske veur te promme.

De kole of eijkes kochte v'r bee Budie Oonder de kèrrek, later bee

Pius mé de sjlaam woord ós aan de deur gebrach door eine van Kèrrekraaj met 'ne vrachwagel. Dao waore voorluj die mèt peerd en sjlaagker nao de mejn ging sjlaamhole, 't zelf dao oploje, truk nao Hier lepe en 't veur de deur aaflooje veur èlf gäöl vief en sevetig. De kloompe koch v'r bee coperasie de Sjter. En es te sént nudig hajs kós te die liene bee de Boerelienbank, bee Wöllem Janssen op 't Brook, dae kentoerhawer waor en aoch nog op 't sjpoor wérrekde. Eerappele trokke de luj zelf en es die óp waore haalde, naovenaant boe ze woende, nuije bee Sjeen op 't Brook, bee de Meijer op de Berreg of bee 'nen aandere boer en nome dan en passaant get greunte mèt en öñne. Bee Sjeen hawwe ze eder jaor de ierste vreug eereppelkes en die waore altied get beterkoop es äöreges andersj. De mieste luj hawwe get eige moostem en es alles devannaaf waor gehaold, behalve de kuul en get poor, kochde ze de res dus bee Keto in 't Täörp die altied in de waor es Harie drop oet waor mèt ze kerke mèt peerd op z'n rönde door Hier. Later haet Pieke van de Sjörger (Schurgers) dat euver genome en dao pakde veer ouch vaan, ouch al ömtot 'r vaan dezelfde herremenie waor es Pa. Dat tælde toen ouch mèt, want vaol luj van Hier gönde de klandizie aan luj van hön eige pertej es die temènste neet deurder waore.

Dao waor indertied mer eine fietsemeker in Hier, Klaosens (Claessens). Dae begós ze zaakske vöör in 't Täörp neve Tieneke van de Kick (Brouwers) de kaffe, in e kleij sjöpke dat nog 'ne leime vloer haw. Mé later trok Kläöske nao de Stjeiweeg neve 't menneke (drogist van Melsen) boe 'r behalve fiets ouch benzien verkoch. Later kaom dao ouch nog Hupkes bee tegeneuver de sjaol op d'n hook van 't Raodhoesplein en Haene neve de kèrrek, alletwie gooj fietsemekersj.

Dao waor ouch nog 'ne meubelmeker mèt winkel in Hier aan de Sjteeweeg. D'n Deke neumde z'm, mé 'r hède Roompelberg. Dae woende neve 't nejwinkelke van Heussche die alle kiksjozereij en stjtof verkochte veur vrowluj die zelf nejde, van knipsjpaange tot knipperkes. Este 'n houte sjeik óet e kerraad nudig haws kóste daoveur terech bee wagemeker Gäörtsjes (Geurtjens) dae ze Zatopek neumde, ömtot 'r ederen daag zoe 'ne kier of veer, vijf mét 'n rotvaart mét z'n haandker nao de zaegerij van Sevrijns aan de Sjteeweeg leep. Mé dae maakde

dich evengood 'n gaanse ker. Dat waor 'ne vakmaan wie ste ze noo neet mie vèns.

Veur hènnevoor en vogelesaod ging ederein nao Tèllie-Rosier (Tillie), sjuin tegenover de jongessaol en es v'r noo toch in de Sjaolstraot zien, dao woende ouch d'n doket van Hier, dokter Wölms (Willems), dae joonk gesjtorreve is en opgevolg woord door Hoeberechts dae ouch neet aaijd woord en die alletwie in 't Geudsje (Goedje) gewoend höbbe, sjus wie ouch Dokter Lauw, 'ne Chinees dae ouch al weer lang doet is. Noo zien vööl mie doktersj in Hier, mé of 't vööl häölp? De luj sjtërreve evegood. Mé gelökkig weure n'rsj ouch vööl gebore en juf-frow Gommans haet de mieste van de luj van Hier die noo onder vief en sevetig en bove de vief en dertig zien op de waereld hellepe zette es weijsvrow.

Es te get te dreinke wows höbbe in Hier hoofdes te neet wiéd te goon. Dao waore zoe 'n 25 kaffees, jaojao tël ze mer nao, en bee de mieste weenkelkes mochte ze ouch nog beer verkoupe en daan höb ich 't nog neet èns euver 't water gehad. De aanlègk van de waterleijding waor aan de geng in die jaore (30) mé vööl luj hawwe ouch nog 'n poomp en dao waore ouch nog 'n deil pötte, dus wat dreinkes betrof hawwe ze in Hier geine noed en dat moch ouch wel mèt die twie herremenieje. Trouwens es in Hier de poompe aaf waore en de pötte druug sjtinge, gol dat neet veur op 't Brook. Op 't Brook höbbe ze zélde druug gesjaande en dat weite neet alleijn de luj van vreuger mé ouch die va noo...

De Bekker.

In de dertigger jaore bakde nog vööl luj hön broed zelf. Dat wèlt zègke ze zatte n't zelf oonderein nao hönne sjmaak. Bee 't roggemael dege ze ouch get blom. D'n eine deeg get mie blom drin es d'n aandere want sjmake versjèlle noo eimaol. Wat ze neet vergaote waor de zoerdeisem in plaats van ges. Dae zoerdeisem, 'n euverbliefsel van d'n deig van de week deveur, zoe groet wie e klei bruidsje, haw de gaanse week ingezaajte in de kelder gesjaande op 'ne teleur. Verknitsjeld en vermengk mèt water woord dae onder 't mael gemèngeld. Zoe 'ne zoerdeisem-waor genóg veur zoe 'n ach nege broejer. Naotot d'n deig 'n nach

get aan hön truk gaove es zee slachde. Aoch bee familie woord get gebrach es te vööl waor en neet te vergete get aafgegeve aan luij die 't neet zoe good ging, ter iere Gods. Zoe gong dat.

Mèt vleisj wat ingepiekeld woord, waor dat get andersj. Dat heel zich. Es dat lang genóg in de piekel gesjtaande haw, woord 't te druge gehaange aan häök in de plefong in de keuke die indertied ouch hoeskamer waor. Bee sjelech weir woord dao aoch de was gedruug. Zeije sjepek en sjeenke hoonge daan in 'nen hook epaart. En aoch druug weursj die ze allemaol zellef hawwe gemaak. De vrouwluij helepe zich onderein es gesjlach woord en ze voonte n't fees es ze zoe same aan 't wérrek waore. Dao woord 'ne sjaag gelach, soms get gezoonge en ze ammuzeerde zich nog mie es op 'ne kèrremis. De derm woorte zuver gemaak, bènnensteboete gedrejd en zuver gekrab en 'n tedsje in zaajt water gezat. Alles van de ingewande en wat nog te gebruke waor woord mèt de haand gemale en dao woord weursj van gemaak. En dat kookwater waor de bekènde trisop, tèks eibaar vèt. Ouch huidvleisj maakde de luij zelf in groete en kleijn keumpkes en ouch de eigege-maakde gepeersjde kop waor 'n delikatesse.

Ze kóste aamper wachte tot aal vaerdig waor. Mé dat bleef neet dore. Op waor op. De sjeenk woord aagesjnoje mèt de Peenkste. Soms ieder es ze good gedruug haw en 't sjepek en de weursj heel zich ouch netuurlijk. Mé 't kleij vleisj waor daan al lang op en daoveur moste v'r daan in 't vervolg nao de sjlachter. Gekookde sjeenk, bloodweursj, sjeenkesjpek, lever, neerkes, gehak en neum mer op, alles van 't véreke. Mé soondes aote ze rënsvleisj. Beusjtók neet zoe dèks want neet ederein kós zich dat leiste, mé daan wel misschiens nog e sjtökske vaan de platte dón. Dèks 's zoondes e getrokke söpke met e merrekneukske en 't vleisj woord dan nog get opgesjtaof veur bee de eerappele boe daan dèks inplaats van sajs 'ne sjeek gooj boter op kaom. Eigelijk waore de miéste keender neet zoe 'n vleisj etersj, wat dat betrof waore v'r fetsjers mé v'r zien toch allemaol groet gewore...

De dood van Giel Wetzels, die verdronk bij het zwemmen in de Maas verbijsterde iedereen en maakte grote indruk op zijn speelkameraden. Een zoon uit het gezin Breuls (Bröls ?) destijds wonend waar nu van Hooren resideert, kwam eveneens door verdrinking om het leven. Het vertrek van de joodse familie Altman, ouder en drie kinderen gepakt en gezakt naar het concentratiekamp, heeft vele bewoners van de Nieuwstraat toen in de ziel gesneden, al was men nog in het ongewisse wat te gebeuren stond.

De verwoesting van de huizen Coninx en Boelen door het artilleriebombardement in de nacht van 12 op 13 september 1944 heeft iedereen verbijsterd. Ook het verongelukken van de verzetstrijder Herben zo vlak na de bevrijding, in Amerikaanse dienst, is niet alleen in de Nieuwstraat betreurd. En het sneuvelen van Lambert Willems in Ned. Oost Indië heeft toen ook de bewoners van de Nieuwstraat met de neus op de feiten gedrukt.

Er gebeurden in de straat ook feestelijke dingen. Ondermeer de bevrijding en de feesten die daarop volgden. De eerste H. Mis van Jan van Loo. De oprichting van buurtverenigingen en al in de jaren'30 de oprichting van de buurtspeeltuin "Zonnelust" op het Broek door de voortvarende heren Jonkers en Knoops waar, behalve veel van de 60 kinderen uit de Nieuwstraat natuurlijk ook die uit de Demertstraat en andere omliggende straten hebben geprofiteerd van de gymlessen en de speelvoorzieningen die er geplaatst werden. De kinderen van toen denken er nog met plezier aan terug. En ook aan de activiteiten van genoemde heer Jonkers en zijn kinderen met de zweefvliegtuigjes, toentertijd een bezienswaardigheid.

En dan natuurlijk de reeds genoemde festiviteiten die georganiseerd werden rond café's d'n Uiver en Jongen.

De uiverstraat werd in 1985, nadat de Nijverheid verkaste, verlengd in zuidelijke richting. In 1997 is er een nieuw huis bijgekomen in de Nieuwstraat nr 32 en al enkele jaren daarvoor een zakenpand nr. 14 en daarna enkele huizen op de plek waar eens de ingang van de Nijverheid was.

Omstreeks 1949 is de straat omgenummerd. Liep voorheen de nummering van West naar Oost, nu is het omgekeerde het geval.

Op 16 juni 1970 kreeg de straat haar nieuwe naam Mathijs Heugenstraat, als gevolg van de annexatie omdat er in Maastricht al een Nieuwstraat was. Het vroegere adres Nieuwstraat 4 Heer bijvoorbeeld is tegenwoordig Mathijs Heugenstraat 31 te Maastricht. Er is niet zo heel veel veranderd in de laatste 65 jaar. Het is er nog altijd prettig wonen. Zeker als de nieuw gelegde riolering de wateroverlast zal beperken.